

Pinottava kukko on perinteinen lelu, joka houkuttelee ormeilemaan taikinasta tehtynäkin (Tuuli Silber).



Taikinasta taiotut

Tallinnan jokavuotisessa Piparkakkumania-näyttelyssä kaikki on tehty piparkakkutaikinasta. Viime jouluna teemana olivat lapsuuden lelut.

Teksti Mia Kuntsi Kuvat Pauliina Salonen/Otavamedia



Paperinukke Maimo, syntynyt 1954, kertoo niistä ajoista, jolloin pinoille piirrettiin hienoja vaatteita (Sirje Kadallip ja Piret Paat).

Pelle Kalmo ja Mari-Liis Laanemaa järjestävät Piparkakkumania-näyttely tänä vuonna jo 10. kertaa.

vedettäviä sätkynukkeja. Nuoremmat ovat tehneet Nintendoja, Furbyjä ja Legomiehiä.

”Tämä on nostalginen ja intiimi aihe. Taiteilijat ovat olleet kovin innoissaan, näyttelyn järjestäjä”, graafikko Mari-Liis Laanemaa kertoo.

Onpa lapsellista!

Piparinäyttelyn idea on Mari-Liis Laanemaan. Hän tottui taiteellisiin pipareihin jo lapsuudenkodissaan. Sisustusarkkitehtiäiti ja graafikkoisä piirsivät taikinasta veitsellä abstrakteja muotoja.

Ei siis ollut yllättävää, että materiaali tuli Mari-Liisin mieleen, kun 10 vuotta sitten oli hänen vuoronsa järjestää taiteilijoiden ja suunnittelijoiden yhteinen näyttely. Se osui juuri joulun alle.

”Niinpä keksin, että mitä jos kaikilla olisikin nyt sama materiaali, piparkakkutaikina. Taiteilijat eivät voisiakaan turvautua siihen materiaalin tai tekotaipaan, jossa he ovat hyviä, vaan kaikilla olisi tämä uusi lähtökohta.”

Mari-Liis korostaa, että tarkoitus ei ollutkaan tehdä piparkakkunäytte-

S

uuresta ikkunasta näkee hyvin sisälle. Kirkkaasti valaistun tilan keskellä näköttää keinuhevonen, etualalla ovat juna ja narusta vedettävä auto. Näkymässä on jotain outoa.

Esineet tuntuvat kyllä kuuluvan paikkaan, sijaitsevan tässä tilassa yli 40 vuoden ajan lelukauppa. Se mikä nyt on erilaista, on se, että kaikki lelut on tehty piparkakkutaikinasta.

”Tervetuloa Piparkakkumaniaan! toivotetaan ovelta, josta tulvahtaa suloinen piparkakun tuoksu.”

Joka jouluku, pian jo kymmenettä kertaa, täällä nykyisessä Desing- ja arkitehtuurigalleriassa järjestetään taidenäyttely, jossa kaikki on tehty piparkakkutaikinasta.

Viime vuoden aiheena oli lelumuseo. Kukin taiteilija loi taikinasta leluja, jota hän lapsena rakasti. Tai sitten leluja, jotka olisivat halunneet, mutta jota ei koskaan saanut. Neuvostoliiton aikoihin monenkaan lapsen toiveet eivät toteutuneet.

Piparileluissa näkyy tekijän ikä. Vanhemmat ovat taiteilleet koottavia ”puisia” leluja, autoja ja lautapelejä. On paperinukkeja, maatuskoja ja narusta

”Syötävästä tehtyä taidetta kaikki osaavat arvostaa.”



Posliininukke muistuttaa ajasta, jolloin nukeilla oli pehmeä vartalo ja kaunis, mutta särkyvä posliinipää. (Lembe Ruben ja Kaupo Kangrur).

Hyrrä 1974 on iloisen värikäs taikina tehtynäkin (Juta Kübarsepp).

Tekijöiden ikä näkyy leluissa. Nuoremmille on tuttu Legomies (Anu Rajamäe, Kerly Kaljuste, Aleksander, Mihkel, Krööt ja Konrad).

lyä, vaan nimenomaan taidenäyttely – piparkakkutaikinasta.

Ensin moni taiteilija tuhahteli idealle. Ajatteli, että onpa lapsellista.

Kävijät sen sijaan hurmaantuivat ensi näkemästä. Näyttelystä tuli niin suosittu, että se ollut miltei pakko järjestää joka vuosi. Siitä on tullut monelle tallinalaisperheelle jo osa jouluperinteitä.

”En ole ennen nähnyt näyttelyä, jossa ihmiset näyttävät niin iloisilta”, Mari-Liis sanoo.

Siinä missä monet perinteiset taidenäyttelyt kärsivät kävijäpulasta, Piparkakkumania houkuttelee vuosittain yli 15 000 kävijää – kolmen viikon aikana.

Mari-Liis selittää suosion syitä: ”Yksi on rakkaus piparkakkuihin ja kaikkeen makeaan. Siksi emme halua laittaa töitä vitriineihin suojaan, vaan ne ovat avoimessa tilassa kaikkien tuoksettavina. Ja joidenkin koskeltavina, vaikka ei tietysti pitäisikään.”

”Toinen on se, että tehdään taidetta syötävästä. Sitä kaikki osaavat arvostaa, lapset ja aikuiset yhtälailla.”

Kolmas on tietenkin se, että pipareihin liittyy joulu. Ja nyt vielä lapsuus ja nostalgia näyttelyn teeman, lelujen, kautta. Kukapa ei niille lämpenisi!

Taikavoimista tehty poika

Mari-Liis suunnittelee vuosittain teeman ja kutsuu sitä toteuttamaan satakunta luovan alan ihmistä. Mukana on taiteilijoita, arkkitehtejä, muotisuunnittelijoita, veistäjiä ja keramiikkatyöläisiä.

”Meidän pitää voida luottaa taiteilijoihin, sillä teokset valmistuvat vasta päiviä ennen avajaisia.”

Pettymyksiä ei ole tullut, vaan töiden taso on noussut vuosi vuodelta. Toki joskus työ on hajonnut kuljetuksessa tai sitä kasatessa. Taiteilijoiden tulee olla vähän fyysikkojakin, jotta he osaavat laskea kestävyyyksiä.

Tämän takia näyttelyyn ei ole kutsuttu harrastajia. Heillä saattaa olla mahtavia ideoita, mutta ei välttämättä taitoa toteuttaa niitä.

”Meillä on tosin Facebookissa kilpailu, jonne jokainen voi lähettää kuvia omasta piparkakkutaiteestaan. Kuvista valitaan voittaja, joka pääsee sitten seuraavana vuonna osallistumaan näyttelyyn.”

Mari-Liisin mielestä piparkakkutaikina on loistava materiaali opettaa lapsille taidetta ja suunnittelua.

”Tässä ei niin haittaa, jos jotain menee pieleen. Pieleen menneet osat voi aina syödä.”

Mari-Liisin puoliso **Pelle Kalmo**, suunnittelija ja valokuvaaja, avustaa näyttelyn järjestämisessä sekä lasten hoitamisessa sen aikana. Perheeseen kuuluvat 17-, 11- ja 2-vuotiaat lapset.

”Tämä on tehty piparista”, Pelle sanoo sylissään istuvasta **Paulista** ja ojentaa tälle piparia imeskeltäväksi.

Näyttelyjen myötä pariskunta on kiinnostunut piparkakkujen historiasta.

”Yllätyimme, kuinka vanhaa se on. Ja kuinka se oli keskiajalla arvostettua taidetta, jota ei edes raaskittu syödä”, Pelle kertoo.

Kristi Jalakas (vas.) ja Kertu Lukas valmistivat piparitaikinasta valtavan keinuhevosen. Se näyttää niin aidolta, että eräänkin kävijän piti koskemalla varmistaa, että onko se sittenkin puuta.



Tallinnan piparkakkumania

Näyttely Desing- ja arkkitehtuurigalleriassa, Pärnu maantee 6, Tallinna.

Tämän vuoden teema on ”Mandala”, kosmosta kuvaava geometrinen kuvio.

Avoinna 18.12.2015–9.1.2016, joka päivä klo 11–18, paitsi 24. ja 31.12. klo 11–15. Suljettu 25.12. ja 1.1.

Lisätieto: piparkoogimaania.ee

”Piparkakut sisälsivät kalliita aineksia, mausteita ja hunajaa. Ne eivät olleet kaikkien saatavilla.”

Keskiajalla pipareita määrättiin hänen mukaansa myös sairauksiin, kuten masennukseen. Pipareissa uskottiin olevan jopa taikavoimia.

”Olemme vakuuttuneita tästä. Niin onnellisiksi ihmiset tulevat piparkakkujen äärellä.”

Kookas keinuhevonen

Näyttelyvieraat saavat äänestää piparitöistä omaa suosikkiaan. Edellisenä vuonna eniten ääniä keräsi kolmiulotteinen versio **Vincent van Goghin** kuuluisasta työstä *12 aurinkokukkaa maljakossa*. Sen teki virolainen muotisuunnittelija ja stylisti **Kristi Jalakas**.

Tänä vuonna Kristi sai houkutelua mukaansa kondiittori **Kertu Lukasin**. Hän toi taiteelliseen näkemykseen kokeneen leipurin taidot. Yhdessä naiset loivat upean keinuhevosen.

”Se on lelujen klassikko. Kukapa ei olisi lapsena pitänyt keinumisesta! Ja hevonen on vielä lempieläimeni”, Kristi perustelee.

Aivan helppoa ei suurikokoisen, seitsemänkiloisien työn valmistuminen ollut. Taiteellisen puolen lisäksi piti miettiä kokoa: miten suuret palat mahtuvat uuniin ja säilyttävät siellä muotonsa. Miettiä piti myös tekniikkaa: miten osat kiinnitetään toisiinsa ja miten heppa pysyy kasassa ilman tukirakenteita.

”Keinuosassa on vaneria sisällä tukemassa. Muuten koko työ on syötävä. Liimana on isomaltoosia, koska se kestää kosteutta sokeria paremmin.”

Työhön meni parilta neljä päivää ja kaksi yötä. Aikamoinen uhraus siis.

”Eihän tässä ole mitään järkeä. Siksi se on niin ilahduttavaa!” Kristi sanoo.

Tekijät saavat palkkansa nähdessään, kuinka iloisiksi ihmiset tulevat työt nähdessään. Mutta mitä enemmän kävijöitä, sitä nopeammin työt hajoavat. Ihmiset tuovat kosteutta vaatteissaan ja se saa sokerin sulamaan ja taikinan murenemaan. Eivätkä varsinkaan lapset millään malta olla hieman kokeilematta.

Kristiä ja Kertua se ei haittaa. He eivät tee työtään ikuisiksi.

”Tykkään siitä, että tämä ei ole kestävä. Maailmassa on jo niin paljon tavaraa, että on hauska tehdä jotain kaunista ja ilahduttavaa, joka häviää pian.”